

Русіна Ю. О.

Кандидат економічних наук, доцент

Київський національний університет технологій та дизайну

Дмитрук Г. В.

Студентка

Київський національний університет технологій та дизайну

Русина Ю. А.

Кандидат экономических наук, доцент

Киевский национальный университет технологий и дизайна

Дмитрук В.

Студентка

Киевский национальный университет технологий и дизайна

Rusina YO

Ph.D., associate professor

Kyiv National University of Technology and Design

Dmitruk AV

student

Kyiv National University of Technology and Design

ФІНАНСОВА БЕЗПЕКА ПІДПРИЄМСТВ РЕСТОРАННОГО БІЗНЕСУ: СУЧАСНІ ПОГЛЯДИ ЩОДО СУТНОСТІ ТА ОЦІНКИ

ФИНАНСОВАЯ БЕЗОПАСНОСТЬ КОМПАНИЙ РЕСТОРАННОГО БИЗНЕСА: СОВРЕМЕННЫЕ ПРЕДСТАВЛЕНИЯ ОБ СУЩНОСТИ И ОЦЕНКИ

FINANCIAL SECURITY ENTERPRISES RESTAURANT BUSINESS: NEW VIEWS OF NATURE AND EVALUATION

Анотація. Стаття присвячена актуальному напрямку наукових досліджень у сфері фінансів – фінансовій безпеці, а саме дослідженню та розвитку теоретичних положень щодо сутності та методів оцінки рівнів фінансової безпеки.

Ключові слова: фінансова безпека підприємств ресторанного бізнесу, фінансовий стан, фінансовий коефіцієнт, прогнозування, індикатор, оцінка, фактори.

Анотация. Статья посвящена актуальному направлению научных исследований в области финансов – финансовой безопасности, а именно исследованию и развитию теоретических положений о сущности и методов оценки уровней финансовой безопасности.

Ключевые слова: финансовая безопасность предприятий ресторанного бизнеса, финансовое состояние, финансовый коэффициент, прогнозирования, индикатор, оценка, факторы.

Abstract. This article is devoted to actual research directions in finance – financial security, such as research and development of theoretical propositions about the nature and methods for assessing levels of financial security.

Keywords: financial security company restaurant business, financial condition, financial ratios, forecasting, indicator, assessment factors.

Постановка проблеми. В сучасній науковій літературі превалює підхід, за яким фінансову безпеку підприємств ресторанного бізнесу розглядають як базову складову його економічної безпеки. Взагалі фінансова безпека є складною і неоднозначною економічною категорією; до сих пір відсутня чітка й виважена наукова позиція щодо її сутності та змісту, а по деяким питанням цієї проблеми точки зору науковців принципово розходяться. Це серйозно гальмує розвиток методичних засад факторного визначення і кількісного вимірювання фінансової безпеки, що, у свою чергу, перешкоджає проведенню наукових досліджень щодо розробки і впровадження механізму управління безпекою підприємств. З цих позицій першочерговою задачею дослідження фінансової безпеки є конструктивно-критичний аналіз і узагальнення підходів щодо її сутності, що дасть можливість дослідити і розвинути методичний апарат кількісної оцінки рівнів фінансової безпеки підприємств ресторанного бізнесу, а потім — і методів її зміцнення.

Аналіз останніх досліджень і публікацій, виділення невирішених раніше частин загальної проблеми. Наукова спеціальна література, присвячена тематиці, що розглядається у даній статті (фінансовій безпеці), на превеликий жаль, не обтяжена численними розробками щодо дослідження фінансової безпеки підприємств ресторанного бізнесу; а цей напрямок фінансової науки, із урахуванням його сучасної актуальності, потребує серйозного теоретичного опрацювання й подальшого практичного впровадження. Звертаючись до наукових напрацювань з цієї теми, необхідно, перш за все, розглянути підходи науковців відносно їхнього розуміння сутності фінансової безпеки підприємств ресторанного бізнесу. Так, Горячева К. вважає, що «фінансова безпека підприємств ресторанного бізнесу — це такий фінансовий стан, що характеризується, по-перше, збалансованістю та якістю сукупності фінансових інструментів, технологій та послуг, які використовуються підприємством, по-друге, стійкістю до зовнішніх та внутрішніх загроз, по-третє, здатністю фінансової системи підприємств ресторанного бізнесу забезпечити реалізацію його фінансових інтересів, цілей та задач достатніми обсягами фінансових ресурсів» [1, с. 65]. За думкою Папехіна Р.С., «сутність фінансової безпеки підприємств ресторанного бізнесу полягає в здатності підприємства самостійно розробляти і проводити фінансову стратегію відповідно до цілей загальної корпоративної стратегії, в умовах невизначеного і конкурентного середовища» [2]. З точки зору Кузенко Т.Б., Прохорової В.В. та Сабліної Н.В., «фінансова безпека підприємств ресторанного бізнесу може бути визначена як стан найбільш ефективного використання інформаційних, фінансових показни-

ків, ліквідності та платоспроможності, рентабельності капіталу, що знаходиться в межах своїх граничних значень» [3, с. 27]. Можна погодитися з тим, що фінансова безпека представляє такий стан підприємств ресторанного бізнесу, який дозволяє забезпечити фінансову рівновагу, стійкість, платоспроможність і ліквідність підприємства в довгостроковому періоді; задовольняє потреби підприємства у фінансових ресурсах для стійкого розширеного відтворення підприємства; забезпечує достатню фінансову незалежність підприємства; дозволяє протистояти існуючим і виникаючим небезпекам і погрозам, що можуть заподіяти фінансовий збиток підприємству, або небажано змінити структуру капіталу, або примусово ліквідувати підприємство; забезпечує достатню гнучкість при ухваленні фінансових рішень; забезпечує захищеність фінансових інтересів власників підприємства [4].

Мета статті. Метою статті є дослідження, обґрунтування і агрегація сукупності фінансових коефіцієнтів в інтегральний показник рівня фінансової безпеки підприємств ресторанного бізнесу.

Виклад основного матеріалу. Оцінка фінансової безпеки підприємств ресторанного бізнесу передбачає, перш за все, ідентифікацію його фінансового стану. Проведені дослідження дозволили зробити певні кроки в напрямку формування системи показників для оцінки фінансової безпеки, однак необхідне її подальше уточнення [5]. Принципово така система повинна включати різні групи кількісних показників, що характеризують той або інший напрямок у забезпеченні фінансової безпеки суб'єкта, що господарює. Фінансовий стан підприємств ресторанного бізнесу оцінюється на основі показників, які відображають фінансово-господарську діяльність підприємства, наявність, розміщення, використання та рух ресурсів підприємства. Як відомо, до основних напрямків аналізу фінансового стану підприємств ресторанного бізнесу відносять: оцінку ліквідності активів, платоспроможності і кредитоспроможності, фінансової стійкості, ділової активності і рентабельності підприємства. Характеристика підприємства за даними напрямками дозволяє дати оцінку його фінансового стану (здатність фінансувати свою діяльність) і його фінансових ресурсів. Визначення фінансових показників у вигляді коефіцієнтів ґрунтується на співвідношенні між окремими статтями звітності, а оцінка показників фінансового стану підприємства передбачає порівнювання фактичних значень з нормативними.

Усі критерії, що дозволяють діагностувати фінансову спроможність підприємств ресторанного бізнесу, можна розділити на формалізовані і неформалізовані. До неформалізованих критеріїв можна віднести наступні: наявність у балансі збитків; не погашені в термін

кредити і позики; уповільнення оборотності засобів підприємства; збільшення періоду погашення або наявність простроченої кредиторської заборгованості і збільшення її питомої ваги в складі зобов'язань підприємства; значні суми дебіторської заборгованості, які відносяться на збитки; тенденції до витіснення в складі зобов'язань підприємства дешевих позикових коштів «дорогими» і їхнє неефективне розміщення в активи; тенденції випереджального росту найбільш термінових зобов'язань у порівнянні зі зміною високоліквідних активів або випереджального росту позикових джерел фінансування в порівнянні з динамікою власного капіталу; нераціональна структура залучення і розміщення засобів, формування довгострокових активів за рахунок короткострокових пасивів. Логічної завершеності і достатньої об'єктивності результатів аналізу можна досягти, тільки якщо з'єднати в загальний синтетичний показник основні коефіцієнти, що характеризують фінансово-господарську діяльність підприємства.

У світовій практиці вже накопичений достатній досвід інтегральної оцінки фінансового стану підприємств ресторанного бізнесу. Для цих цілей кожному первинному фінансовому показнику приписується деякий фінансовий коефіцієнт. Як мінімальний критерій стійкості фінансового стану підприємств ресторанного бізнесу, як правило, використовується імовірність банкрутства. До таких моделей можна віднести: модель Альтмана, модель Ліса, метод Депеняна, метод Таффлера, метод Спрингейта.

У вітчизняній практиці найбільш поширене використання має коефіцієнтний метод визначення фінансового стану підприємств ресторанного бізнесу. Найбільш вдалим показником ознак поточної платоспроможності ($K_{п}$) при наявності простроченої кредиторської заборгованості є різниця між сумою наявних у підприємства грошових коштів, їх еквівалентів та інших високоліквідних активів і його поточних зобов'язань.

Від'ємний результат алгебраїчної суми зазначених статей балансу свідчить про поточну неплатоспроможність даного суб'єкта, а ознаки критичної неплатоспроможності, що відповідають фінансовому стану потенційного банкрутства, мають місце, якщо на початку і в кінці звітного кварталу, який передував поданню заяви про порушення справи про банкрутство, є ознаки поточної неплатоспроможності, а коефіцієнти покриття ($K_{п}$) і забезпечення власними коштами ($K_{з}$) у кінці звітного кварталу менше їх нормативних значень — 1,5 і 0,1 відповідно. Коефіцієнт покриття визначається за формулою:

$$K_{п} = A(260)/П(620),$$

де $A(260)$ підсумок 2-го розділу активу балансу, а коефіцієнт забезпечення власними коштами має наступний вигляд:

$$K_{з} = (П(380) - A(080))/A(260),$$

де $П(380)$ — підсумок 1-го розділу пасиву балансу; $A(080)$, $A(260)$ — підсумки 1-го і 2-го розділів активу балансу відповідно.

З метою своєчасного виявлення тенденцій формування незадовільної структури балансу у прибутково працюючого підприємства застосовується коефіцієнт Бівера, який розраховується за формулою:

$$K_{б} = (Ф(220) - Ф(260)) / (П(480) + П(620)),$$

де $Ф(220)$, $Ф(260)$ — чистий прибуток і амортизаційні відрахування, наведені у рядках 220 і 260 форми № 2 відповідно; $П(480)$, $П(620)$ — довгострокові і поточні зобов'язання.

Ознакою незадовільної структури балансу є таке фінансове становище підприємства, при якому протягом тривалого часу (1,5–2 роки) $K_{б} < 0,2$. За цих умов про незадовільну структуру балансу казати ще рано, але фіксується негативна тенденція до структурного розбалансування активів і пасивів підприємства, і, як наслідок, — втрата фінансової стійкості і фінансової безпеки.

Враховуючи досвід вітчизняних та зарубіжних економістів, слід зазначити, що інтегральна бальна оцінка фінансової стійкості найбільш повно охоплює всю різноманітність показників фінансової стійкості, що дуже важливо при оцінці ризику банкрутства. Сутність цієї методики полягає в класифікації підприємств за ступенем ризику, виходячи з фактичного рівня показників фінансової стійкості і рейтингу кожного показника, вираженого в балах. При цьому виділяється шість класів підприємств: 1-й клас — підприємство з добрим запасом фінансової стійкості, що дозволяє бути впевненим у поверненні позикових коштів; 2-й клас — підприємства, що демонструють деякий ступінь ризику по заборгованості, але ще не розглядаються як ризикові; 3-й клас — проблемні підприємства, для яких існує ризик втрати основних і оборотних засобів, але повне отримання процентів є сумнівним; 4-й клас — підприємства з високим ризиком банкрутства навіть після проведення заходів з фінансового оздоровлення, щодо яких кредитори ризикують втратити свої проценти і позиковий капітал; 5-й клас — підприємства дуже високого ризику, практично неплатоспроможні; 6-й клас — підприємства найвищого ризику.

Згідно з цією методикою, фінансовий стан підприємств ресторанного бізнесу оцінюється шістьма коефіцієнтами. Групування підприємств за такими критеріями оцінки фінансового стану надано у [5] і представлено у таблиці 1. Для використання цієї методики необхідно, насамперед, розрахувати за допомогою наданих нижче формул наступні коефіцієнти: — коефіцієнт абсолютної ліквідності: $K_{ал} = \text{Грошові кошти} / \text{Поточні зобов'язання}$;

Таблиця 1

Групування підприємств ресторанного бізнесу за критеріями оцінки фінансового стану

Показник	Границі класів згідно з критеріями (бал)					
	1-й клас	2-й клас	3-й клас	4-й клас	5-й клас	6-й клас
Коефіцієнт абсолютної ліквідності	Більше 0,25–20	0,2–16	0,15–12	0,1–8	0,05–4	0,05–0
Коефіцієнт швидкої ліквідності	Більше 1,0–18	0,9–15	0,8–12	0,7–9	0,6–6	0,5–0
Коефіцієнт поточної ліквідності	Більше 2,0–16,5	(1,9–1,7)–(15–12)	(1,6–1,4)–(10,5–7,5)	(1,3–1,1)–(6–3)	1,0–1,5	Менше 1–0
Коефіцієнт фінансової незалежності	Більше 0,6–16	(0,59–0,54)–(15–12)	(0,53–0,43)–(11,4–7,4)	(0,42–0,41)–(6,8–1,8)	0,4–1	Менше 0,4–0
Коефіцієнт забезпеченості власними оборотними коштами	Більше 0,5–15	0,4–12	0,3–9	0,2–6	0,1–3	Менше 0,1–0
Коефіцієнт забезпеченості запасів власним капіталом	Більше 1,0–15	0,9–12	0,8–9	0,7–6	0,6–3	Менше 0,5–0
Мінімальне значення границі	100	85–64	63,9–56,9	41,6–28,3	18	0

- коефіцієнт швидкої ліквідності: $K_{шл} = (\text{Поточні активи} - \text{Запаси}) / \text{Поточні пасиви}$;
- коефіцієнт поточної ліквідності: $K_{пл} = \text{Поточні активи} / \text{Поточні пасиви}$;
- коефіцієнт фінансової незалежності: $K_{фн} = \text{Власний капітал} / \text{Пасиви}$;
- коефіцієнт забезпеченості власними оборотними коштами: $K_{звз} = \text{Власні оборотні кошти} / \text{Запаси}$;
- коефіцієнт забезпеченості запасів власним капіталом: $K_{звк} = \text{Запаси} / \text{Власний капітал}$.

Визначити інтегральний показник рівня фінансової безпеки підприємств ресторанного бізнесу можна методом рейтингової оцінки. В основі визначення класу (рівня) безпеки лежать граничні значення показників та їхній рейтинг. Якщо показник має значення вище нормального, то йому присвоюють I клас, нижче нормального, але вище критичного – присвоюють II клас, нижче критичного – III клас. Модель шкали, що включає відібрані показники, подана у табл. 3.

Таблиця 3

Шкала для оцінювання рівня фінансової безпеки підприємств ресторанного бізнесу

Найменування показника	I клас	II клас	III клас
1. Коефіцієнт автономії	більше 0,7	0,5–0,7	менше 0,5
2. Коефіцієнт оборотності запасів	більше 1	0,5–1	менше 0,5
3. Коефіцієнт рентабельності активів за чистим прибутком	більше 0,09	0,05–0,09	менше 0,05
4. Коефіцієнт фінансового ризику	менше 0,5	0,5–1	більше 1
5. Коефіцієнт абсолютної ліквідності	більше 0,4	0,4–0,2	менше 0,4

Апробація запропонованого підходу до оцінки рівня безпеки проведена на базі підприємства ТОВ «Сушия» (табл. 4). Сума балів, розрахована по ТОВ «Сушия», склала 220, що відповідає II класу і дозволяє оцінити рівень його фінансової безпеки по напрямкам, що вивчаються, як близький до передкризового. Проведений аналіз фінансово-господарської діяльності та розрахунок інтегральної оцінки фінансової безпеки підприємства показав, що загальний рівень фінансової безпеки знаходиться майже у передкризовому стані. На сучасному етапі розвитку економіки фінансова безпека підприємств ресторанного бізнесу заслуговує на особливу увагу.

Таблиця 4

Визначення рівня фінансової безпеки ТОВ «Сушия» рейтинговим методом

Показники	Рейтинг показників, %	Фактичне значення показника	Клас	Бали
1. Коефіцієнт автономії	25	-0,3	3	75
2. Коефіцієнт оборотності запасів	15	14,13	1	15
3. Коефіцієнт рентабельності активів за чистим прибутком	25	-0,085	3	75
4. Коефіцієнт фінансового ризику	15	-3,38	1	15
5. Коефіцієнт абсолютної ліквідності	20	0,97	2	40
Разом	100	X	X	220

Висновки. Аналіз методичного забезпечення оцінювання фінансової безпеки підприємств ресторанного бізнесу дозволяє зробити такі висновки:

- сутність існуючих методик полягає у виявленні рівня фінансової безпеки підприємств ресторанного бізнесу на базі розрахунку певних коефіцієнтів;
- використання для порівняння нормативних значень показників слід віднести до негативної сторони оцінювання, оскільки, по-перше, вони для різних сфер економіки є неоднаковими, на галузевому рівні потребують постійного перерахунку, а по-друге, галузева специфіка діяльності підприємств ресторанного бізнесу вимагає для кожного з них диференційованого підходу до визначення нормативів ліквідності, рентабельності тощо;
- відсутнє урахування впливу факторів зовнішнього середовища, що з огляду на ієрархічність системи фінансової безпеки, є вкрай важливим;
- є нагальна потреба у серйозній розробці та впровадженні інтегрованих рейтингових підходів до оцінки рівня фінансової безпеки підприємств ресторанного бізнесу, що нівелює недоліки існуючих підходів і підвищить їх адекватність ринковим умовам.

Література

1. Горячева К. С. Финансовая безопасность предприятия, сущность и место в системе экономической безопасности [Текст] / К. С. Горячева // Экономист. — 2003. — № 8. — С. 65–67.
2. Бланк И. А. Управление финансовой безопасностью предприятия [Текст] / И. А. Бланк. — К.: Эльга, Ника-Центр, 2004. — 784 с. — (Серия «Библиотека финансового менеджера»; Вып. 10). — 3000 экз.. — ISBN966-521-256-7.
3. Кузенко Т. Б. Управление финансовой безопасностью на предприятии ресторанного бизнеса [Текст] / Т. Б. Кузенко, В. В. Прохорова, Н. В. Саблина // Бизнес Информ. — 2008. — № 12 (1). — С. 27–29.
4. А. В. Гукова. Роль финансовой безопасности предприятия в системе его экономической безопасности [Текст] / А. В. Гукова, И. Д. Аникина // Образование и общество. — 2006. — № 3. — С. 98–102.
5. Основы экономической безопасности. (Государство, регион, предприятие, личность) // Под ред. Е. А. Олейникова. — М.: ЗАО Бизнес школа «Интел-Синтез», 1997. — 288 с.